

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

בעניין: William Spier

המבקש

ע"י עו"ד יוסף בנקל

נ ג ד

1. S.J.R ASSOCIATEF

2. אס.ג'י.אר - אטושיאייטס ירושלים בע"מ

3 זוסן רוט

המשיבים

ע"י ב"כ עו"ד יעקב וחנה קלדרון

החלטה

הבקשה:

בפני בקשה להורות כי חקירתם של העדים (המצהירים) תעשה על פי אחת החלופות שלהלן, לאור העובדה שמקום מושבם של המצהירים הוא ניו-יורק - ארה"ב.

אלה החלופות המבוקשות:

1. חקירת העדים באמצעות כינוס-וידאו (Video Conference).
2. חקירה ע"י ב"כ הצדדים כשלוחים מטעם בית המשפט, הקלטת העדויות, תימלולן והגשתן לבית המשפט.

כן ציין המבקש כי אף למשיבים שני מצהירים הנמצאים בחו"ל ודין אחד צריך לחול על כולם.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

טיעוני הצדדים:

הבקשה נסמכת בעיקר על הסיבות הבאות:

- א. הגעתם של העדים לארץ תגרום להפסד שבוע עבודה ומדובר באנשי עסקים.
- ב. המבקש עצמו אדם מבוגר כבן 67 שנה שלאחרונה נאלץ לעבור ניתוח בכף רגל שמאל.
- ג. שתי העדות (פרט למבקש) מסרבות להגיע לארץ לאור מעשי האיבה שקרו בארץ ואשר בגינם פירסם משרד החוץ של ארה"ב המלצה לאזרחי ארה"ב להימנע מלנסוע לישראל כמפורט במסמך מיום 20.10.03 שצורף לבקשה ביום 23.10.03.

בקשתו של עו"ד בנקל נסמכת על סעיף 13(א) לפקודת הראיות, דברי המחבר ד"ר י' זוסמן וההלכות שנקבעו בפסקה (רע"א 3005/02 ; רע"א 10923/02) שעוד נשוב אליהן להלן.

2. בתשובתם לבקשה עומדים עוה"ד קלדרון על הזכות הבסיסית לחקירה נגדית בלתי אמצעית בבית המשפט "על מנת שבאי כח המשיבות יוכלו לעמת את העדים עם אותות הכזב הניבטים מן המסמכים" כדבריהם.

לעניין המבקש עצמו, לטענת המשיבות לא הוצגה כל תעודה רפואית ממנה ניתן ללמוד שאינו יכול להגיע ארצה.

ב"כ המשיבות מציעים שהחקירה תתבצע בניו יורק וכי בית המשפט (מותב זה), אם יאות להגיע לשם להשתתף בחקירת העדים שם כי אז ההוצאות החלות בגין הגעת בית המשפט יחולו על שני הצדדים בחלקים שווים, והם מסתמכים על ע"א 15/81 גולדברג

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

נ' בנט לו(2) 813 במסגרתו הגיע כב' השופט דב לוין ז"ל לארה"ב וניהל את הדיון בנוכחות הצדדים שם).

המשיבות מתנגדות לעריכת החקירות באמצעות שתי החלופות המוצעות ע"י המבקש.

3. בתגובה לתשובה מודיע עו"ד בנקל כי הוא משאיר לשיקול דעתו את האפשרות שבית המשפט ינהל הדיון בארה"ב ומסכים שהצדדים יישאו בהוצאות בחלקים שווים, ואילו לגבי הוצאות הכרוכות בהגעת ב"כ הצדדים יכריע בית המשפט בשלב מאוחר יותר. לעניין זה יאמר כבר עתה כי האפשרות שהשופט השומע את התיק בארץ ייסע למקום מושב העדים מעוררת קשיים שונים הן מהותיים והן טכניים, ולכן הייתי פוסל אותה על הסף. (ראה התייחסות לאפשרות זאת ברע"א 4649/92 **תשמ"ג נ' זורח ועדנה גהל**, פד"י מ"ז(1) 564). (להלן: "פרשת גהל").

דיון:

א. **המסגרת הנורמטיבית לדיון משפטי מחוץ לתחום שיפוטו של בית המשפט.**
הוראת הדין הבסיסית העוסקת בנושא זה הינה זו המצויה בסעיף 13(א) לפקודת הראיות תשל"א - 1971 (להלן: הפקודה) לפיה:

"לפי בקשת בעל דין המשפט אזרחי רשאי בית המשפט, אם נראה צורך בכך למען הצדק ולפי התנאים שהורה עליהם, לצוות שעד או כל אדם אחר ייחקר בתצהיר על-ידי אדם פלוני ובמקום פלוני שמחוץ לתחום שיפוטו של בית המשפט, ושרשאי בית המשפט ליתן הוראה בכל דבר הכרוך באותה חקירה, כפי שייראה סביר וצודק, ורשאי הוא להתיר לכל בעל דין להגיש את פרוטוקול העדות כראיה באותו משפט"

הוראת סעיף 13(א) לפקודה פותחת את האפשרות לנהל את הדיון מחוץ לתחום השיפוט של בית המשפט, וחוו"ל במשמע, ומותירה לבית המשפט שיקול דעת רחב כיצד יתבצע הליך שכזה.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

**ת"א 5194/03
בש"א 3070/03**

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

ד"ר י' זוסמן בספרו "סדר הדין האזרחי"/מהדורה שבועית ע' 470 מציין את הכללים שהתגבשו בפסיקה לפיהם יפעיל בית המשפט את שיקול דעתו בבואו להכריע בבקשה זו:

"(1) הבקשה צריך שתהא מוגשת בתום לב, ולא לשם השהיית הבירור וסחיבתו. המבקש חייב להזדרז ולהגיש את בקשתו ללא שיהוי..
(2) על המבקש להראות באמצעות, באמצעות התצהיר המצורף לבקשתו או בדרך אחרת, שיש בידיה עדים למסור עדות שהינה רלוונטית לשאלות השנויות במחלוקת במשפט..
(3) על המבקש להראות "כי קיימת סיבה טובה, המונעת את בואם של העדים מחוץ לארץ והופעתם לחקירה בבית המשפט בישראל".

כללים אלה נסמכים על פסק הדין בע"א 84/51 בירד-קלינגהופר נ' בלום פ"ד (1) 198 שם נאמר:

"אחדים מהתנאים אשר התובע חייב להוכיחם ושהיה בהם כדי להדריך את שיקול הדעת של השופט הדין בבקשה הם:
(1) כי פניית התובע לבית המשפט נעשתה בתום לב.
(2) כי יש בידי העדים, אשר התובע חפץ בגביית עדותם מחוץ לתחום השיפוט המקומי, למסור עדות שהינה רלוונטית לשאלות השנויות במחלוקת.
(3) וכי קיימת סיבה טובה, המונעת את בואם של העדים מחוץ לארץ והופעתם לחקירה בבית משפט בישראל".

אכן חלפו כחמישים שנה, וההתפתחות הטכנולוגית נסקה לגבהים שאיש לא חזה אז, לרבות את האפשרות של כינוס-וידאו אשר זוכה להתעניינות גוברת והולכת, ובעקבותיה גם לויכוח בתוך הקהילייה המשפטית.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

מצד אחד, שימוש יתר בכלי זה יהפוך את הדיון המשפטי לטכני-דיגיטלי, בו יעלם גורם ההתרשמות הבלתי אמצעית של השופט מהעדים.

מאידך גיסא, השימוש בכלי זה יכול לחסוך בזמן ואמצעים, לייעל ולזרז את הדיונים. ניתן לומר כי יש חסידים לגישה השמרנית ויש חרדים לגישה הליברלית, כאשר כל אסכולה סומכת על נימוקים בחלקם שונים ובחלקם זהים כשניתנת להם פרשנות שונה.

סקירת הסוגיה נעשתה זה לא מכבר ע"י חברתי כב' השופטת מיכאלה שידלובסקי-אור בבש"א 3742/02 (ת"א 03426/01 מחוזי (י-ם) שניתנה ביום 3.7.03 (טרם פורסם), ובין היתר מפנה היא לדברי ד"ר ש. לוי "תורת הפרוצדורה האזרחית, מבוא ועקרונות יסוד" סיגא, 1999, שם בע' 115 :

"הפרשנות המחמירה של סעיף 13 לפקודת הראיות חייבת להשתנות. האמצעים הטכניים הקיימים כיום מאפשרים הקלטת העדות בעזרת מיכשור של וידאו ואמצעים אלקטרוניים אחרים, שיוכלו לתת תמונה, פחות או יותר ברורה, על מהימנותו של עד, שאפילו חקירתו בחקירה שכנגד הוקלטה. השיקול שגביית העדות בחו"ל תמנע מהשופט התרשמות ישירה מהעדות פחת בהרבה מחשיבותו..."
(ש. לוי "תורת הפרוצדורה האזרחית, מבוא ועקרונות יסוד" 1000 עמ' 115).

חיזוק לפרשנות זו מוצאת חברתי בדברי כב' השופטת ד' דורנר ברע"א 3005/02 P.L.C. SMITHKLINE BEECHAM נ' **אוניפארם בע"מ ואח'** (לא פורסם). (להלן "פרשת אוניפארם", הסבורה שמקור הסמכות להשמעת עד בדרך של כינוס וידאו מצוי בסעיף 13(א) לפקודה :

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

**ת"א 5194/03
בש"א 3070/03**

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

"מטעם זה, אני סבורה כי גם אם ניתן לראות סעיף 13 לפקודת הראיות מקור חוקי להשמעת עדות בדרך של כינוס-וידאו, אין לקבל את הבקשה שבפניי, וזאת על-מנת שלא לעודד או להצדיק הימנעותם של עדים מלהגיע לישראל. מתן לגיטימציה לגישה מעין זו על-ידי בית-משפט ישראלי, יש בה כדי לפגוע במאמץ הגדול המושקע מידי יום בשמירת הנורמליזציה בארץ, על אף ולמרות אירועי הטרור והדבר אף עלול להשליך באופן מקיף, גורף ובלתי רצוי על סדרי הדין במספר לא מבוטל של הליכים, בהם מעורבים גורמי חוץ ועדים מטעמים".

(שם, עמ' 2)

אף ב"כ המבקש סומך ידו על החלטת כב' השופטת דורנר בפרשת אוניפארם אף לנושא המצב הבטחוני.

גם בערכאות הדיוניות הגישות שונות. כך למשל כב' השופט ד' בר-אופיר דחה בקשה לעריכת חקירת יכולת של חייב בהוצל"פ (בר"ע 2091/02 חדד נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ) (18.9.02) (טרם פורסם), ולעומת זאת כב' השופטת צפורה ברוך אפשרה העדה בדרך זאת (ראה בש"א 11211/02 Credit Suisse נ' לוטן (מיום 8.7.02) (טרם פורסם)).

יש להבין את חששם של אלה הגורסים כי פתיחת פתח לשימוש בכינוס וידאו יפרוץ את כל הסכרים. היום, מרבית המקרים מנומקים ב"עומס עבודה ופרק זמן ארוך להמצאות מחוץ לעבודה" וכן "בחשש בשל המצב הביטחוני" ומחר יבואו בקשות בנימוקים שונים (ראה גם ה"פ 189/03 New Hampshire Insurance Co נ' בתי זיקוק לנפט בע"מ (מיום 9.10.03) שם כב' השופטת ה' גרסטל דחתה הבקשה לכינוס ועידה).

אך נשוב להתפתחות הפסיקה בנדון. פסק דין בפרשת אוניפארם ניתן ביום 30.6.02. מספר חודשים מאוחר יותר יצאה החלטה מלפני כב' שופט בית משפט העליון ד"ר א' גרוניס ברע"א

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

**ת"א 5194/03
בש"א 3070/03**

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

6635/02 סופר פלסטון נ' Societe Nouvelle Chimie Industrielle (טרם פורסם) אשר ניתנה ביום 6.10.02.

כב' השופט גרוניס דן בערעור על החלטת כב' השופטת ע' צ'רניאק, שהסתמכה על פרשת אוניפארם בגילגוליה השונים, ואיפשרה עריכת כינוס-וידאו. אף באותה פרשה סרוב העדים לבוא ארצה להעיד נסמכה על המצב הביטחוני בארץ והיה זה סמוך לאחר הפיגוע הקטלני במלון פארק בנתניה. הואיל ומאז הפיגוע ועד לדיון בבר"ע (שנדונה כערעור) חלפה תקופה ובינתיים השתנה המצב, קובע כב' השופט גרוניס:

"... אף בתצהירו של מר בואסיו שתמך בבקשה, נאמר שהוא נכון לבוא לישראל, אלא שהפיגוע בנתניה הביא לשינוי בעמדתו. מסתבר, אם כן כי הבקשה שהוגשה לבית משפט קמא הייתה תלויה זמן ונסיבות. משנשתנו הנסיבות לטובה, אין סיבה שעדותו של מר בואסיו לא תשמע בדרך הרגילה, היינו על דרך נוכחות פיזית בבית המשפט".

חלפו מספר חודשים מיום מתן החלטת כב' השופט גרוניס, והנה שבה כב' השופטת ד' דורנר ודנה במקרה נוסף בסוגיה זו (רע"א 10923/02 רות שניידר נ' Bayerische Landsbank (טרם פורסם) (ניתנה ביום 27.2.03) (להלן: "פרשת שניידר"). נאמנה לשיטתה בפרשת אוניפארם, המאוזכרת בהחלטתה, שבה וקובעת כב' השופטת דורנר כדלקמן:

"לאחר שעיינתי בטענות הצדדים, הגעתי לכלל דעה כי יש לדחות את הבקשה למתן רשות ערעור. שכן, לא מצאתי כי טענות המבקשת מגלות עילה המצדיקה התערבות בהחלטתו הדיונית של בית-המשפט המחוזי להורות על חקירת המצהיר באמצעות כינוס וידאו, וזאת לנוכח המצב הביטחוני שורר בישראל, הוראות הביטחון שהוצאו בעיטו על-ידי ממשלת גרמניה ועל-ידי הבנק, וההתפתחות הטכנולוגית בתחום

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

המאפשרת את התרשמותו הישירה של בית-המשפט מן העדות, והמונעת פגיעה בזכויותיה של המבקשת".

ב. הפרשנות הראויה לסעיף 13(א) לפקודה:

בפרשת אוניפארם בערכאה הדיונית (כב' השופטת א. חיות ת"א 2471/00) נאמר:

"מסירת עדות באמצעות כינוס וידאו טרם הוסדרה בדין הישראלי, ככל שהדבר נוגע להליך אזרחי..."

עם כל הכבוד, נראה לי כי סעיף 13(א) מאפשר זאת חרף שבעת שחוקק כלי זה לא היה בנמצא כינוס וידאו, שהרי יש להתאים את הכלים החדשים שנוצרים חדשות לבקרים. עמד על כך כב' השופט זילברג בבג"צ 226/68 חוגים לאומיים אגודה ישומה נ' שר המשטרה, פ"ד כד(2) 141, 158:

"לכל חוק וחוק יש מציאות מסוימת, ועם השתנותה היסודית משתנה מאליו גם החוק".

כב' הנשיא ברק רואה במתן פירוש חדש להוראת חוק את תפקידו הקלאסי של בית המשפט. בדונו בפרשנות לתקנה 29 לתקנות סד"א ומוסיף כב' הנשיא:

"... בכך הוא מגשים את אחד מתפקידיו העיקריים במשטר הדמוקרטי שענינו גישור על הפער בין המשפט לחיים. המקרה שלפנינו הוא דוגמא פשוטה למצבים רבים בהם כלי ישן אינו מתאים עוד למציאות החדשה, ויש ליתן לו מובן חדש כדי להתמודד עם הצרכים החדשים".
(רע"א 3126/00 מדינת ישראל נ' א.ש.ת. ניהול פרוייקטים וכח אדם בע"מ)

מן הכלל אל הפרט:

במקרה הנדון מבוקש ששתי עדות תחקרנה וכך אף המבקש עצמו.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

השאלה הינה האם סירובן להגיע לישראל מצדיק להיעתר לבקשה בנימוק שלא לגרום עוול למבקש וליתן לו "יומו בבית המשפט" ע"י אפשרות להעיד את עדיו, אל מול העיקרון שהמצב הטוב ביותר הינו שמיעת עדים באולם בית המשפט כשחזקה שמורא הדין והמעמד מסייע לחקר האמת ולהתרשמות בלתי אמצעית מהעד.

גם לאחר שעברנו את משוכת סעיף 13(א) לפקודה, עדיין נותרה השאלה באילו מקרים להיעתר לבקשה מעין זו.

בפרשת **גהל** השאלה שבמחלוקת היתה מצב בריאותו של המערער, ובמקרים רבים שנסקרו לעיל, לרבות המקרה הנדון, הסירוב לבוא ארצה היה בגין המצב הביטחוני או הנזק הכלכלי שייגרם לעדים.

אשר למצב הביטחוני, נראית לי גישתה של כב' השופטת א' חיות בפרשת אוניפארם בערכאה הדיונית (חרף שהבקשה נדחתה) לפיה:

"אין לקבל את הבקשה שבפניי, וזאת על מנת שלא לעודד או להצדיק המנעותם של עדים להגיע לישראל. מתן לגיטימציה לגישה מעיין זו על ידי בית משפט ישראלי, יש בה כדי לפגוע במאמץ הגדול המושקע מידי יום בשמירת הנורמליזציה בארץ".
(לנימוק זה מסכימה אף כב' השופטת דורנר בפרשת אוניפארם בשלב הערעור).

עולה איפוא כי יש צורך במשפט אזורי בחידוד השאלה שעל המדוכה, ולשקול האם יש לראות בהעדת עד בכינוס ועידה ככל ראייה המובאת על ידי בעל דין, ולהתייחס למשקלה של העדות, תהא הסיבה לאי יכולתו של העד להגיע ארצה אשר תהא. (גילו של העד, מצב בריאותו (פרשת **גיל**), בזבוז זמנו; חשש של עד להגיע לארץ מסיבות שונות (פרשת **גהל**) מזג אוויר, מצב ביטחוני וכיו"ב.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"א 5194/03
בש"א 3070/03

25/11/2003

בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

נראה כי הגישה בפרשת שניידר נוטה לכיוון זה, כעולה מדברי כב' השופטת ד' דורנר:

**"... וההתפתחות הטכנולוגית בתחום המאפשרת את
התרשמותו הישירה של בית המשפט מן העדות, והמונעת
פגיעה בזכויותיה של המבקשת"
(שם, ע' 2)**

הנה כי כן, בכינוס וידאו אמנם המשתתפים אינם נמצאים באותו חדר, אולם הקשר הוא on-line והשופט יכול לשאול שאלות תוך צפייה באדם שמעיד, וכל זאת באיכות ויזואלית מעולה. לאור האמור אני סבור שיש לאפשר למבקש להעיד את שתי המצהירות בכינוס וידאו, ובית המשפט יבחן את משקלה של העדות. ימים ידברו האם בדרך זו נמוג היסוד של 'מורא הדין' בעת מתן העדות, אם לאו.

אשר למבקש עצמו, אני מקבל את עמדת המשיבות שאין בנמצא תעודה רפואית המעידה על חוסר אפשרותו להגיע לארץ, מה גם שבהיותו המבקש עצמו השיקול של התרשמות מן העד באופן בלתי אמצעי משמעותית יותר מאשר עדים זרים או "רחוקים" יותר. לאחר שאפסוק בבקשות נוספות התלויות ועומדות בתיק הנדון, או אז הצדדים יתאמו מועד לדיון לתאום הסידורים הטכניים לצורך ביצוע חקירות שתי המצהירות. בעניין הוצאות הבקשה ושכ"ט עו"ד אדון במסגרת הבקשה העיקרית.

ניתנה היום כ"ג בחשון תשס"ד (18 בנובמבר 2003) בהעדר הצדדים.

יוסף שפירא, שופט

רשם בית המשפט המחוזי